

Sara Oust venneforening. Kartlegging av møbler og gamle gjenstander

Sara Oust venneforening kartlegger møbler og gamle gjenstander etter Sara Oust (1778-1822), ektefellen Ole Toresen Røe (Utistuhaugen) (1776-1862) samt barn og barnebarn. Videre kartlegges det gjenstander etter Hans Nielsen Hauge (1771-1824) i Nord-Østerdal.

I det første avsnittet er det en oversikt over møbler og gamle gjenstander på gården Oust som Sara og Ole bygde opp. I dagligtale brukes navnet Oustutrøa.

I avsnitt to er det en oversikt over funn på andre gårder og steder.

1) Gamle gjenstander og møbler på Oust

Det er mange gamle gjenstander på gården, men mange er uten initialer. Derfor er det ikke mulig å spore eventuelle forbindelseslinjer til Sara og Ole. I bygdeboka fra 1968 er det beskrevet enkelte gjenstander som vi ikke har funnet. De kan ha vært på setra som brant i 1961. I tidligere tider ble det også solgt gjenstander fra gården.

Noen møbler og gjenstander er dekormalt på nytt, for eksempel gulvklokka. Det er sannsynlig at arbeidet ble utført av Amund Johansson Nygaard (1893-1981). I «Bygdebok Vingelen. Bind 1» (2006) heter det: « ... men det er mest som prydmålar og dekoratør han var kjent i bygda og utanom. Mange vakre motiv av hus og landskap la han i sin kunst saman med reproduksjonar av våre store norske målarar», (s. 557). I en tidsperiode var ny dekormaling av gamle møbler utbredt i bygda.

Brudekrans

Sara Oust giftet seg med Ole Toresen Røe i 1805. Eierne på Oust har tatt vare på brudekransen i generasjoner. Den var utlånt til Rørosmuseet i noen år. I denne forbindelse ble kransen konserververt ved Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Den består av blomster av silkepapir og tekstiler, sannsynligvis såkalte Nürnberggroser samt glassperler. Kransen har rester etter et silkebånd som ble brukt til knytting. Brudekranser av denne typen er kjent både fra Tolga, Os, Røros og enkelte andre steder i landet. Kranser ble stadig mer utbredt på 1800-tallet. Saras krans kan ha blitt kjøpt på Røros eller i Trondheim. Norsk institutt for bunad og folkedrakt sier at det hører med til unntaket at det foreligger så mange opplysninger om eieren som i dette tilfellet. Kransen er nå utlånt til Vingelen kirke- og skolemuseum. Den inngår som en del av den permanente utstillingen om Sara Oust.

Skrin

Det finnes et skrin med skyvelokk og inskripsjonen MOD. Årstallet er 1842. Dette må være Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881). Hun var datteren til Sara Oust. Mari giftet seg med Engebret Amundsen Røe (1815-1879) fra Vetlnorsen, og ekteparet overtok Oustutrøa.

I «Bygdebok Vingelen. Bind 1» (2006) står det: «Dottera Mari Olsdotter og Engebret Amundsson Røe dreiv garden 1848-1869. Desse to folka slo på den same strengen i økonomisk lei og levde over lag sparsamt. Dei pinte maten og skillingen, og velstanden auka, truleg var dei og strenge haugianarar, men den åndelege arven tapte seg med ei ny tid som vart fylt med rasjonalisme og som m.a. førte til at den gamle kyrkja i Vingelen vart riven på ein mindre sømeleg måte», (s. 298).

Bandskje/båndgrind

Bandskjea har initialene MOD. Dette må være Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881). Hun var datteren til Sara Oust. Mari ble gift med Engebret Amundsen Røe fra Vetlnorsen (1815-1879), og ekteparet overtok Oustutrøa. Se nærmere omtale under avsnittet «Skrin».

Bok

Boka heter «Bibelens Kvinder» av A. Staudenmeyer. Den ble utgitt i 1881. Inne i boka er det skrevet følgende for hånd: «Tilhører Ole Thoresen V. Og Sara M E Datter». Dette må være Sara Marie Engebretsdatter Røe (1848-1916). Hun var Sara Ousts barnebarn. Sara Marie giftet seg med Ole Toresen Røe (1838-1923) fra Klokkarenget. Ekteparet overtok gården.

I «Bygdebok Vingelen. Bind 1» (2006) sies det: «Dottera Sara Marie Engebretsdatter og Ola Toresson Røe dreiv garden 1869-1916. Ola Toresson hadde ei sers god handskrift og godt handlag for snekring, gardsbruket la han kanskje mindre arbeid på, men det måtte og mykje til for å fø opp 11 barn, og mykje sjukdom støtte til. Han var i ein mannsalder forlikskommisær, medlem av styret i Tolgen Sparebank og utførte mange oppdrag for lensmannen i Tolga», (s. 298).

Bogtre

Det finnes to par malte bogtre. Begge har initialene EAS. Årstallet er 1850. Dette må være Engebret Amundsen Røe (1815-1879) fra Vetlnorsen. Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881) ble gift med Engebret, og ekteparet overtok Oustutrøa. Mari var datteren til Sara Oust. Se nærmere omtale under avsnittet «Skrin».

Børtre/åk

Initialene på den ene siden er OT Østen. På den andre står det SMED. Kan dette være Sara Marie Engebretsdatter Røe (1848-1916)? Hun ble gift med Ole Toresen Røe (1838-1923) fra Klokkarenget, og ekteparet overtok Oustutrøa. Sara Marie var Sara Ousts barnebarn. Se nærmere omtale under avsnittet «Bok».

Slede- og/eller vognbrems

De tre første bokstavene er EAS. Den fjerde er usikker, men kan være D. Kan dette være Engebret Amundsen Røe (1815-1879) fra Vetlnorsen? Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881) ble gift med Engebret, og ekteparet overtok Oustutrøa. Mari var datteren til Sara Oust. Se nærmere omtale under avsnittet «Skrin».

Gjøling/rephelle

Gjenstanden har initialene OT Østen. Dette kan være Ole Toresen Røe (1838-1923) fra Klokkarenget. Se nærmere omtale under avsnittet «Bok».

Skomakerredskap

Initialene er OJSR eller OTSR. Kan dette være Sara Ousts ektefelle Ole Toresson Røe (1776-1862)? Eller kan det være Ole Toresen Røe (1838-1923) fra Klokkarenget? Sistnevnte ble gift med Sara Marie Engebretsdatter Røe (1848-1916), med andre ord Sara Ousts barnebarn Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881). Ekteparet overtok Oustutrøa. Se nærmere omtale under avsnittet «Bok».

Skyttel

Skyttelen har utskjæringer. Initialene er SODV. Dette må være Sara Olsdatter Vingelen (1838-1915). Hun ble gift med Jon Estensen Vingelsgaard (1836-1920) fra Gardsjordet. Sara Oust døde i 1822. I

1828 giftet Ole seg på nytt med Marit Jonsdatter Sandmæl fra Tolga. De fikk ett barn, og det var datteren Sara.

Vannstamp

Vannstampen er stor, og synes å ha sin opprinnelige farge og gjorder. Den har initialene SOD og årstallet er 1865. Kan dette være Sara Olsdatter Vingelen (1838-1915)? Hun giftet seg med Jon Estensen Vingelsgaard (1836-1920) fra Gardsjordet. Sara Oust døde i 1822. I 1828 giftet Ole seg på nytt med Marit Jonsdatter Sandmæl fra Tolga. De fikk ett barn, og det var datteren Sara.

Vannstampen kan ha kommet tilbake til gården gjennom Ragnhild Røe Oust. Hun var fra Gardsjordet, og ble gift på Oust.

Skatoll

På skatollet står det OT Røe. Årstallet er 1866. Dette må være Ole (Ola) Toresen Røe (1838-1923) fra Klockarenget. Han giftet seg med Sara Marie Engebretsdatter Røe (1848-1916), og ekteparet overtok Oustutrøa. Sara Marie var Sara Ousts barnebarn. Eggen (1968) skriver: « ... skatoll snekra av Knut Høysen», (s. 165).

Gulvklokke

I «Bygdebok Vingelen. Bind 1» (2006) heter det: «Halvor fekk ikkje tid eller høve til å laga nokon stor mengd av klokke. Det er truleg at mange vart spreidd utanom bygda. Han dreiv heller ikkje dette handverket som leveveg, og det måtte godt emnestål til som han måtte fara langt etter. Da han i 1779 sto fadder til søsterdotteren Sara Ousten, fekk denne guddottera hans den første klokka», (s. 500). Søsteren var Mari, med andre ord Saras mor.

Eggen (1943) skriver: «Halvor fekk ikkje tid eller høve til å laga nokor stor mengd av klokkor, men det er truleg at mange vart spreidd ut over bygdene ikring. Han dreiv heller ikkje dette handverket som leveveg. Som oftast fekk han att ymse anna i vederlag for klokkone, men det råkete òg at han beint fram ga bort ei klokke når han såg seg råd til det. Da han stod fadder til søsterdottera Sara Oust i 1779, fekk denne guddotra hans ei utgåve av dei første verka. Mange av klokkone hans ber merke av å ha vore hastverksarbeid», (s. 255). Halvor Persson fra Gammelstu'n og Anne Estensdotter Aasen bygde opp Gammelstugjelta. Det står ikke noe om Halvor laget gulv- og/eller veggklokker.

Det er en gulvklokke på Oust, men denne har verken initialer eller årstall. Klokka er dekormalt på nytt. Ragnhild og Oddmund Røe Oust skiftet urverk i 1980, og det gamle er ikke bevart. Vigdis Vingelsgaard, tidligere leder for Bevaringstjenesten i Anno museum, sier at i sidelys kan det ses blomstermotiv under malingen på døra. Klokkekassa er gammel og urskiva opprinnelig. Klokka kan være fra slutten av 1700-tallet, og kan derfor være identisk med faddergaven.

Andre forhold

Eggen (1968) skriver: «Garden har setrer i Berget og Svartåsen, men setrar berre i Svartåsen. Der brann seterstua opp etter at påsketurister hadde vore der i 1961. Mykje av det gamle innbuet er seld, men det finns att skatoll snekra av Knut Høysen, merkt Ole Toresen 1866, spunsbøtte frå 1775, bandskei frå 1787, merkt M.J.D. (Marit Jonsdotter Vingelsgård), gobrødstett merkt M.T.D. (Marit Toresdotter Ustø Røe, f. 1764), beinnål, merkt G.O.D. 1821, treskål med tut, merkt K.E.S. og K.E.D 1821, kome frå Storgjelten, pent snekra klokkefodrial», (s. 135).

Venneforeningen har ikke funnet spunsbøtta fra 1775 og trebollen/treskåla med tut/trøys. Det er ikke avdekket en direkte forbindelseslinje til Sara Oust når det gjelder godbrødstetten. Ustø Røe er en skrivefeil. Gården heter Utstu Røe, Usa i dagligtale.

2) Gamle gjenstander og møbler på andre gårder og steder i regionen

Gjenstander i Ousta

Sara Oust ble født og vokste opp på gården Ousta. Dagens eier Ingeborg Reitan skrev følgende til venneforeningen: *«Det jeg har fått høre er følgende: Arvingen til Oustatunet (undertegnede anmerkning: Ingeborg født 1901 på Stortrø'n) var gift med lærer Jordet som arbeidet i Tufsingdalen. Dette var Kirsti Jordets foreldre. De holdt auksjon i Ousta før vi kom i kontakt med dem. De fortalte at familien beholdt et skap fra hovedbygningen som skulle til en hytte i familien. Alt løsøre ellers i husene ble solgt på auksjonen med unntak av en benk og etasjeovnen som står i østre loft i hovedbygningen, og en slakterbenk som brukes som bord i nåværende peisestue, og en stor lagget trekopp. Veggfast interiør i gammelstua er gjenstående etter auksjonen og er i god stand. Det som nå er av innbo og løsøre er tilkommet av oss. Det meste kommer fra Sør-Trøndelag».* Det har vært minst to auksjoner i Ousta. I dag er gården fredet.

Skap

På bakgrunn av det ovenstående tok venneforeningen kontakt med Brit Jorunn og Christen Jordet. Det står et gammelt skap på deres hytte i Kvennviken med årstallet 1789. Dette er et matskap av barokk type med karakteristisk listverk og krans. Det er grunn til å anta at skapet stod inne i den toetasjes bygningen i Ousta. Det finnes en dør på enn annen gård i Vingelen som er malt i samme stil.

I følge Amund Spangen på Røros er dette en såkalt vandredør. Han tror maleren kan være Esten O. Røe (Stornorsa). Det er mye som tyder på at han gikk sammen med Sara Oust til Oppdal i 1803 for å treffe Hans Nielsen Hauge. Esten Olsen Røe deltok for øvrig i slaget ved Trangen i 1808.

Initialene på skapet er EJS (J kan være en I) og AKD. Venneforeningen har ikke funnet ut hvem dette er.

Kiste

Det fantes en kiste fra 1795 med bokstavene M.P.D og S.I.D. Førstnevnte er initialene til Mari Persdatter Røe. Hun var Sara Ousts mor. Sistnevnte er Sara Ingebrigtsdatter, det vil si Sara Oust. Kista kom i sin tid til Erlie Søndre/Lensmannsgården, sannsynligvis etter en auksjon i Ousta i nyere tid. Nåværende eier er Torgrim Østgård. Egil Storbekken malte kista på nytt i 1953. Samme år ble den gitt i gave til Østgårds bestemor Mary Østgård. Kista har nå inskripsjonen 1953 og M.Ø.

Gjenstander på Gardsjordet/Vingelsgaard

Brit Vingelsgaard Ryen og Bjørn Ivar Ryen er eiere av en bok skrevet av Hans Nielsen Hauge. Den har tittelen «Betragtninger over Enkelte Fest- og helligdages Texter». Boka ble utgitt i 1820. Det er håndskrevne notater på innsiden av permene som det er vanskelig å tyde. Men, det står i alle fall 10. juli 1816. Brit Vingelsgaard Ryen var i kontakt med Anno Musea i Nord-Østerdalen ved Arild Alander. Han sa at dette gjelder en eiendomsoverdragelse/kontrakt i Munkedammen i Oslo. Alander lurte på om den ene underskriften er Hans Nielsen Huges. Den andre som har undertegnet er Bredo Henrik von Munthe af Morgenstjerne den eldre (1774-1835). Han var den første regjerings- og høyesterettsadvokaten i Norge.

Venneforeningen kontaktet professor Arne Bugge Amundsen for om mulig å få mer informasjon. Han uttaler følgende: *« ... min foreløpig vurdering er at (heller) ikke dette er Huges egen signatur. Det kan virke som om det er Morgenstjerne som har ført hele dokumentet i pennen, og at «Hans Houge» også er en signatur påført av Morgenstjerne. Det er samme håndskrift på hele den aktuelle siden. Hauge ville selv ikke ha betegnet seg som «S.T. Hr. Hans Houge» (S.T. står for «sine titulo=uten tittel», som er en typisk formulering hos en embetsmann, men ikke hos Hauge. Selve dokumentet ser ut til å*

gjelde at Hauge i 1816 selger en del av gården Bakkehaugen til Morgenstjerne som samme år hadde kjøpt Munkedammen som «løkke», altså en landeiendom. Med kjøpet kunne Morgenstjerne utvide Munkedammen. Året etter kjøpte Hauge som kjent storgården Bredtvet. Cf». «Derimot er det fullt tenkelig at selve kontraktsteksten er ført med Hauges egen hånd, for håndskriften der er annerledes og ikke ulik f.eks. denne ... ». Boka er en del av utstillingen i Vingelen kirke- og skolemuseum.

På Gardsjordet finnes det ytterligere to bøker. Den ene er «Udvalgte Skrifter af Hans Nielsen Hauge samlede til et Bind». Boka ble utgitt i 1881. Den andre er «Udtog af kirke-historien. Samlet og udgivet af Hans Nielsen Hauge». Boka ble utgitt i 1822. Den sistnevnte er en gave fra Christen Dahler til Marie Cathrine Tangen gitt i juni 1883. Det foran nevnte er skrevet med penn. Ellers er det skrevet følgende med blyant: «Bogen er mig tilhørende Sara O». Dette er Sara Olsdatter Vingelen fra Oust (1838-1915) som ble gift med Jon Estensen Vingelsgaard i 1863. Hennes foreldre var Ole Toresen Røe og hans nye kone Marit Jonsdatter Sandmæl. Sara Oust døde i 1822. Ole giftet seg med Marit i 1828.

Forbindelseslinjen mellom Christen Dahler og boka på Gardsjordet fra 1822 er interessant. Det var et haugianermiljø på Neby på Tynset. Der bodde blant annet haugianeren Peder Tangen. Han kom flyttende fra Stange. En av Peders sønner var Melchior Blomberg Tangen. Hans ektefelle døde, og i 1849 giftet Melchior seg på nytt med Helene Christensdatter Dahler. Hun vokste opp på Bredtvet. Hennes foreldre var Ingeborg Marie Olsdatter Hauge, enken etter Hans Nielsen Hauge, og Christen Borgersen Dahler. Foreldrene flyttet også til Tynset.

Peder Tangen hadde flere døtre. En av dem var Marie Cathrine Tangen (1815-1906). Hun giftet seg med John Baardsen Øien fra Nesset i Romsdalen. Han fikk borgerbrev som kjøpmann i Trondheim. Forretningen ble ødelagt i en stor bybrann. I 1846 kjøpte Peder gården Kirkemo/Kjerkjemoen i Tyllidalen. Der bodde Marie Cathrine og John til de døde.

Langpute

Norsk Folkemuseum har registret et dynetrekk med alternativt navn hodepute. Videre står det at materialet er «Tekstil, ull», og at teknikken er «Vevd/sydd». Sara Vingelsgaard omtales som «Produsent», og bak navnet står det «Usikker». Sara Olsdatter Vingelen fra Oust (1838-1915) ble gift med Jon Estensen Vingelsgaard i 1863. Hennes foreldre var Ole Toresen Røe (Utistuhaugen) og hans nye kone Marit Jonsdatter Sandmæl. Sara Oust døde i 1822. Ole giftet seg med Marit i 1828. De fikk ett barn, og det var datteren Sara.

På Gardsjordet finnes det langputer i stoff som synes å være likedan som det Norsk Folkemuseum har registrert. Dette kan bety at gjenstandene har tilhørt Sara Olsdatter Vingelen. Målene på trekkene er 62x130 og 62x123. Dette benevnes som langpute. Det tredje trekket er litt kortere.

Venneforeningen sendte en henvendelse til Norsk Folkemuseum. Førstekonservator Bjørn Sverre Hol Haugen uttaler følgende:

«Jeg har sjekket i registeret vårt, og der står det oppgitt at gjenstanden er kjøpt fra Astrid Vingelsgård. Det skjedde i 1949. I vår gamle hovedprotokoll står det det tilføyd at tekstilet antageligvis er vevd av Sara Vingelsgaard. Der er også tekstilet karakterisert som putetrekk, som jeg vil anta er den rette betegnelsen. Hvordan det er blitt endret til dynetrekk, kjenner jeg ikke til. Målene, 120x60 cm tilsier at dette er et trekk til ei langpute som har strukket seg over hele sengebredden. Jeg skal gå inn og endre betegnelsen i våre systemer. Så flott at dere har om hender et tilsvarende tekstil. De to skiller seg litt fra hverandre. Vårt tekstil er mørk lilla, som nok betyr at det er yngre enn Sara Oust sin levetid. Slik mørk lilla farge var veldig vanskelig å få til før de kjemiske fargestoffene kom på markedet fra 1850-åra. Tekstilet dere har, ser mer ut som en farge som var

tilgjengelig på Sara Oust sin tid, men spørsmålet er hvilket materiale det er i renningstråden. Slik det ser ut på bildet, kan det ligne bomull. I så fall er det neppe så gammelt som 1822, ettersom bomullsgarn var fryktelig dyrt og vanskelig tilgjengelig så tidlig. Men om det er av ull, er det sjølsagt mulig at det kan ha tilhørt Sara Oust. Jeg ønsker lykke til med videre arbeid med Sara Oust».

På et senere tidspunkt skrev Hol Haugen: «Det er elles særs vanskeleg å slå fast noko datering av slike tekstilar. Dei er laga på same måten over lang tid, og det blir berre materialbruken som kan fortelja noko om kor gamle dei er. Difor blir resonnementet at tekstilar som er farga med kjemisk farge ikkje kan vera eldre enn 1850. Og heimevovne tekstilar med bomullsgarn er sjeldan så gamle som 1822. Innførte tekstilar av bomull kan sjølvstykke vera eldre, men bomullstråden konkurrerte ikkje ut lin og ull før framover mot midten av 1800-talet. Og like fullt heldt lokale vevarar fram med å veva ulltekstilar heilt fram mot vår tid».

Det har blitt laget skjørt til trollkjerringer av stoff som ligner på langputene. Brit Vingelsgaard Ryen undersøkte saken med Helga Reidun Bergebakken Nasset ved Anno Musea i Nord-Østerdalen. Det ble konstatert at skjørtet er i ull, kypert - tre skaft i veven - med ull både i renning og innslag. Stripene går på langs i veven. Brit Vingelsgaard Ryen sier at stoffet i putene på gården er tynnere, og tror derfor at det kun er brukt ull i innslaget.

Sølvskje

På Gardsjordet er det en stor spiseskje i sølv etter Sara Olsdatter Vingelen fra Oust med inngraveringen «SOD 1863». Brit Vingelsgaard Ryen tror at dette kan være en brudegave. Sara Olsdatter Vingelen fra Oust (1838-1915) ble gift med Jon Estensen Vingelsgaard i 1863. Hennes foreldre var Ole Toresen Røe (Utistuhaugen) og hans nye kone Marit Jonsdatter Sandmæl. Sara Oust døde i 1822. Ole giftet seg med Marit i 1828. De fikk ett barn, og datteren ble døpt Sara. Spiseskjea er stemplet A. Bye 13 ½.

På Norske sølvstemplers hjemmeside heter det: «Siden 1314 har vi hatt stemplingsbestemmelser vedr. stemming av sølv idet kong Håkon V utstedte en forordning som sa at sølvets lødighet skulle tilsvare en engelsk penning (950/1000). Først i 1491 får vi vite at lødigheten (finheten) skal være 14 lodd (875/1000), men ikke som påbudt stempel. Rent sølv var således 16 lodd. I 1608 bestemte Christian IV at lødigheten skulle være 13 1/2 lodd (843/1000) og på 1800-tallet ble det tillat å stemple 13 ¼».

Gjenstand på Persjordet

Knut Persvingelen og Helga Hellestveit er eiere av en ridesal som har tilhørt Sara Oust. Den har inskripsjonen: «SED W 1818 N52». Bokstavene står for Sara Embretsdatter. W står sannsynligvis for Vingelen. N står for nummer, og 52 er nummeret på ridesalen. Når det gjelder årstallet 1818 kan det være at den ble laget dette året. Det har ikke vært mulig å fremskaffe flere opplysninger om ridesalen.

Gjenstand på Hilmarsen

Ann Kristin og Einar Hilmarsen er eiere av et børtre med initialene IOD. Årstallet er 1841. Dette må være Saras søster Ingeborg (1802-1881). I 1841 giftet hun seg med Esten Iversen Moen fra Hilmarsen (1801-1868). Hans første ektefelle Goro Embretsdatter Lonåsen døde. Børtreet kan være en bryllupsgave. Det er gitt til Vingelen kirke- og skolemuseum.

Dall

Inger Karin Røe Ødegård er eier av en dall etter Sara Oust. Årstallet er 1817. Den kan den ha blitt brukt til kortvarig oppbevaring av forskjellige matvarer, for eksempel melkeprodukt. I 2016 satte Per Rønning på nye gjorder. Det ble også satt inn ny lokkpinne.

Sætersgårds samlinger

Anno Musea i Nord-Østerdalen har registrert gamle bøker fra Sætersgårds samlinger. Det ble funnet flere av interesse for venneforeningen.

Bok/postill

En av bøkene er Hans Nielsen Hauges «Den Christelige Lære» fra 1800. Boka har tilhørt Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881) og ektemannen Engebret Amundsen Røe (Vetlnorsa). Hun var datteren til Sara Oust. Ekteparet overtok Oustutrøa. Inne i boka lå det to håndskrifter. Professor Arne Bugge Amundsen ved Universitetet i Oslo skrev følgende til venneforeningen: *«Dette er en avskrift av et «sendebrev» fra Hans Nielsen Hauge til «venner» flere steder i Norge. Det er tentativt datert til november/desember 1801 og er antagelig skrevet under en reise Hauge foretok i Romsdal. Det er ikke Huges egen håndskrift».*

Anno Musea i Nord-Østerdalen skriver: «Dette eksemplaret av Hans Nielsen Hauges prekensamling fra 1800 kan ha tilhørt Sara Oust». «Slitasje, manglende sider og håndskrevet tittel («Hans Nilssens Huus-postill») på omslaget vitner om at boken er flittig brukt. Den må ha blitt brukt i samlinger på Oustutrøa, og sannsynligvis av Sara selv. Hauge arbeidet med denne boka i arresten i Trondheim 1799 og fikk den trykt i København i 1800», jf. informasjonstavle på utstillingen om Sara Oust i Vingelen kirke- og skolemuseum. (SMT.00842). Boka/postillen er en del av utstillingen i Vingelen kirke- og skolemuseum.

Bok/huus-postill

Postillen ble utgitt i Christiansand i 1837. Boka har tilhørt Mari Olsdatter Vingelen (1818-1881) og ektemannen Engebret Amundsen Røe (Vetlnorsa). Hun var datteren til Sara Oust. Ekteparet overtok Oustutrøa. Mari og Engebret fikk datteren Sara Marie Engebretsdatter Røe (1848-1916). Hun giftet seg med Ole Toresen Røe (Klokkarenget), og de overtok gården og postillen. (SMT.00823). Boka/huus-postillen er en del av utstillingen i Vingelen kirke- og skolemuseum.

Bok/bibel

Anno Musea i Nord-Østerdalen skriver følgende på DigitaltMuseum: «Denne bibelen er av usikker dato og opphav (tittelsiden mangler og inskripsjoner er udatert) men ser ut til å være fra sent 1700- eller tidlig 1800-tall. Det virker sannsynlig ut fra (vanskelig tydbare) inskripsjoner at denne boka har tilhørt Ola Toresen (1776-1862) på Oustutrøa, Vingelen - ektemannen til Sara Oust. Vel så interessant er det at bokbinderen er omtalt ved navn, som er relativt uvanlig, sannsynligvis skrevet av bokbinderen selv. Knud Baardsen Brøste gjorde dette «for 3R. bankdaler». Det fantes en Knud Baardsen Brøste (1775-1840) i Rauma, og som skoleholder kan han ha drevet med bokbinding, men hva tilknytningen til Vingelen i så fall skulle være er ukjent. Hugianerne var godt etablert begge steder, så det kan være en forbindelse der». (SMT.00818). Boka/bibelen er en del av utstillingen i Vingelen kirke- og skolemuseum.

Bok/postill

Anno Musea i Nord-Østerdalen skriver følgende på DigitaltMuseum: «Denne postillen fra 1751 har tilhørt Mari Olsdatter (1818-1881) og ektemannen Engebret Amundsen (1815-1879) på Oustutrøa i Vingelen. Før det tilhørte den Maris far Ola Toresen Røe (1776-1862)». Videre heter det blant annet: «Kraft- og saft-fulde kjerne af de evangeliske sandheder, udtagen af d. Martini Lutheri Kirke- og de tvende Huus-postiller, indeholdende en fuldkommen forklaring over alle søn- og fest-dages evangelier, epistler, og Christi lidelses historie. 2det oplag, formeeret med Lutheri omstændelige

Levnets-løb. København, 1751». Mari Olsdatter Vingelen giftet seg med Engebret Amundsen Røe (Vetlnorsa). (SMT.00827). Boka/postillen er en del av utstillingen i Vingelen kirke- og skolemuseum.

Sendebrev

Sara Oust venneforening mottok en henvendelse fra Anno Musea i Nord-Østerdalen med spørsmål om dette kunne være et personlig brev fra Hans Nielsen Hauge. Vi kontaktet professor Arne Bugge Amundsen ved Universitetet i Oslo. Han ga følgende svar: «*Dette er en avskrift av et «sendebrev» fra hans Nielsen Hauge til «venner» flere steder i Norge. Det er tentativt datert til november/desember 1801 og er antagelig skrevet under en reise Hauge foretok i Romsdal. Det er ikke Hauges egen håndskrift*». «*En mer fullstendig avskrift av det samme brevet kan finnes i Ingolf Kvamen (utg.): Brev frå Hans Nielsen Huges III, Oslo 1974, s. 123-127*».

Anno Musea i Nord-Østerdalen skriver: «Dette er et såkalt sendebrev etter Hans Nielsen Hauge som lå i Huges postill fra Oustutrøa. At den har tilknytning til Sara Oust er der derfor meget sannsynlig. Det er ikke et personlig brev, men et rundskriv til vennsamfunn rundt om i landet. Slike brev ble skrevet og sendt videre til haugianere («venner») andre steder. Brevet er skrevet på Sunnmøre i 1801. Hauge har nettopp vært arrestert og fratatt reisepasset og søker nordover for å unngå nidkjære lensmenn. Det er et formaningsbrev med mange referanser til bibeltekster og oldkirkelige forfattere. Brevet vitner om pietisme og det man kaller inderlig hjertekristendom. Her formaner de troende til å avstå og forsake det meste», jf. informasjonstavle på utstillingen om Sara Oust i Vingelen kirke- og skolemuseum.

Vingelen kirke- og skolemuseum

Sara Ousts gravstein ble borte i forbindelse med arbeid på den gamle kirkegården. Den ble gjenfunnet i 2013, og oppbevares i Vingelen kirke- og skolemuseum. Dette for å unngå ytterligere forvitring. Inskripsjonen er tydet til følgende: «Her under hviler de jordiske levninger af den salig kone Sara Embretsdatter Vindgelen som døde den 25. octob. 1822 45 aar». Arkivverket har undersøkt kirkebøkene, og bekrefter at Sara ble født 15.03.1778. Hun er innskrevet som Sara Ingebretsdatter. Sara døde 44 år gammel, kanskje i barselseng. Venneforeningen forstår alderen på gravsteinen slik at hun døde i sitt 45 år.

Vingelen kirke- og skolemuseum eier en bok med tittelen «Tiids-register over det gamle testamentes Kirke-Historie». Den ble utgitt i 1741. Anno Musea i Nord-Østerdalen skriver: «Innskrift: Denne bog tilhører mig med rette Niels Thoresen Røe Wingelen Annex». «Innskrift: Denne bog tilhører mig Ole Toresen Røe med rette derfor bør ingen med mig om bogen trætte h(vo) som hende steller hand er? en tyv tre(nd)e dage skal ha(n) side Paa Vand og brød da? Fierde dag skal hand i g(al)gen døe. Proe Anno den 22. april Ole Thoresen Røe». (VMT.00252). Dette kan være Niels Thoresen Røe fra Klokkarenget (1776-1858). Han var sønnen til Thore Olsen Røe og Kirsti Nilsdatter Sandmæl. Thore giftet seg med henne den andre gangen. Boka kan ha tilhørt Saras ektefelle Ole Toresen Røe (Utistuhaugen) (1776-1862).

Bok/Hauges tidsskrift Anno Tynset Bygdemuseum

Bok/Hauges tidsskrift fra perioden 1801-1804. Boka heter «Christendommens Lærdoms-Grunde». Anno Musea i Nord-Østerdalen skriver: «Dette verket til Hauge har blitt beskrevet som et slags tidsskrift som inneholdt trykte brev, aforismer og stoff fra andre forfattere - «kristelige strøtanker uten innbyrdes sammenheng» som har blitt formulert. Den utkom i tre hefter, som her er bundet sammen. Som forsatspapir i boka er det ikke brukt blanke ark, men gamle brev, noe som var en vanlig løsning på grunn av omfattende papirmangel på denne tiden. Boka kommer fra familien

Tangen på Neby, som i likhet med Oustutrøa ble et samlingssted for Haugianerne i regionen. Dette var også stedet der Hauges enke tilbragte sine siste år», jf. informasjonstavle på utstillingen om Sara Oust i Vingelen kirke- og skolemuseum. (TYB.00815). Boka er en del av utstillingen i Vingelen kirke- og skolemuseum.

Anno Musea i Nord-Østerdalen skal starte registrering av Peder Tangens boksamling som er gitt til Tynset Bygdemuseum. Han var haugianer, og kom fra Stange til Neby i 1811.

Anno Glomdalsmuseet

Flere gjenstander fra Neby på Tynset befinner seg på Anno Glomdalsmuseet. Disse er registrert. Det gjelder blant annet en skottrokk med navnet til Helene Dahler. Hennes mor var Ingeborg Marie Olsdatter Hauge - enken etter Hauge. Helene var gift med Melchior Blomberg Tangen. Han var sønnen til haugianeren Peder Tangen. Venneforeningen har startet med kartlegging av disse gjenstandene.

Gomostua

Sommeren 2025 var daværende styremedlem Vigdis Vingelsgaard på besøk i Gomostua på Neby i Tynset kommune. Eiendommen tilhører familien Schwartz, og blir brukt som feriested. De er etterkommere etter Sigrid og Peer Tangen. Venneforeningen ønsket å se på et brodert veggteppe med blomstermotiv og en stol i rokokkostil. Det har blitt sagt og skrevet at Hans Nielsen Hauge skal ha laget begge. Hauges enke, Ingeborg Marie Olsdatter Hauge, ble gift med Christen Dahler. De flyttet til Tynset, og Ingeborg tok trolig med seg gjenstandene fra Bredtvet. Datteren Helene giftet seg med Melchior Tangen.

I Ivar A. Streitliens «Tynset Bygdebok, bind 1» (1972) beskrives Glåmstua som Peer Tangen eide, (s. 589). Det er også omtale av gjenstander som oppbevares av Helene Schwartz f. Tangen og Melchior Tangen. Det står blant annet følgende: «Fint utskoren sittestol laget av Hans Nielsen Hauge da han satt i fengsel ... ». Videre heter det: «Et særdeles fint og fargerikt blomsterteppesydd av Hans Nielsen Hauge». I boka «Ånd og hånd. Hans Nielsen Hauges etikk for ledelse og næringsliv» (2002) skriver forfatter Sigbjørn Ravnåsen: «I 2000 foretok forfatteren en undersøkelse omkring haugetradisjoner lokalisert til Nord Østerdalen», (s. 115). På samme side heter det: «Tradisjonen sier at Hauge skal ha laget begge disse gjenstandene mens han satt i fengsel». Ravnåsen oppgir Solveig Salbu som muntlig lokalhistorisk kilde. Han besøkte Gomostua og fotograferte gjenstandene.

Dagens eiere tok godt imot venneforeningens utsendte, som også er utdannet konservator og har arbeidet med bevaring av museumsgjenstander i Hedmark. Etter besøket tok venneforeningen kontakt med kulturhistoriker Bjørn Sverre Hol Haugen ved Norsk folkemuseum. Konklusjonen er at stolens utskårne dekor kan være utført så tidlig at Hauge sannsynligvis kan ha laget den. Ut fra stilhistoriske kriterier vurderes teppet å være laget fra 1850-tallet og utover. Det er lite trolig at det er brodert av Hans Nielsen Hauge.

Stolen og teppet er i god bevaringsmessig stand, og blir tatt vare på. Det er viktig at stolen blir godt bevart for framtida, og at den av og til kan bli vist fram i riktig kontekst. Stolen er i bruk.

Brev fra Hans Nielsen Hauge

Venneforeningen har vært i kontakt med Lars Hogstad som bor på Søstu Hogstad i Tyllidalen. Brevet av 05.11.1823 fra Hans Nielsen Hauge til Johan Steien på Alvdal befinner seg på gården. Hans Nielsen Hauge skriver blant annet om åndelig lunkenhet, og hvordan dette kan bekjempes. Videre peker han på at mye jordisk gods kan bli en fristelse og fare. Lars Hogstad vet ikke noe om forholdene rundt brevet, inklusive grunnen til at det befinner seg på Søstu Hogstad.

Byste av Hans Nielsen Hauge

Ifølge Jan Inge Nordeng står det en byste av Hans Nielsen Hauge i menighetshuset på Tynset. Venneforeningen fulgte opp saken etter å ha lest boka «Haugianerne. Enevelde og undergrunn». Der skriver Riiser Gundersen (2022): «Den som fikk jobben med å forme gallionsfiguren, samt gjøre alt annet dekorasjonsarbeid på båten, var treskjæreren Thorsten Fladmoe fra Lom. Både statuen og skipet ble en suksess. Barken «Hans Nielsen Hauge» var i fart på Amerika allerede fra 1872, og tilførte Lutherstiftelsen og sjømannsmisjonen gode inntekter i årene som fulgte. Fladmoes figur fikk så mye skryt etter avdukingen at han ble bedt om å lage en egen byste av Hans Nielsen Hauge, basert på gallionsfiguren. Også den ble godt mottatt, støpt i flere eksemplarer og spredt rundt på norske bedehus og forsamlingslokaler». «Men heller ikke bysten og gallionsfiguren var egentlig avbildninger av Hans Nielsen Hauge. Fladmoe brukte predikantens eneste gjenlevende barn, sønnen Andreas Hauge (1815-92), som modell under arbeidet med skulpturene. I tillegg skal han ha hatt kontakt med Huges enke, Ingeborg Marie Olsdatter, helt fram til hun døde i 1872, for å justere utformingen. Det fantes også andre gjenlevende haugianere han kunne snakke med underveis. Visstnok eksisterte det på dette tidspunktet også en gammel tegning av Hauge som Fladmoe kunne bruke som forelegg, men den er gått tapt. Ut av dette skapte Thorsten Fladmoe gallionsfiguren sin. Og den fullskala bysten av lekmannspredikanten», (s. 37).

Venneforeningen kontaktet prost Simen Simensen som videresendte henvendelsen til Bjørg Skjøtskift. Ifølge henne er bysten plassert på toppen av et hjørneskap i menighetshuset. Bjørg Skjøtskift uttaler følgende: *«I 1993 fant det sted en telefonsamtale mellom sekretær i Vegen, Gunnar Gran og Helene Schwartz i Oslo. Hun oppklarte at hennes oldemor Ingeborg Marie var enke etter Hans Nielsen Hauge og senere gift med Christen Dahler. Deres datter Helene var gift med Melchior Tangen, handelsmannen på Neby. Slekt etter dem har beholdt villaen Glomstuen på Neby, og der var bysten oppbevart i mange år. I 1993 gav Helene Schwartz bysten til Tynset og kirka der. Vi vet altså ikke om "vår" byste er en av dem som forfatter Gundersen omtaler, men det er kanskje sannsynlig, for den er gammel. Det er uansett hyggelig å tenke på at kirka vår eier en skatt som har tilhørt en aktiv haugianerfamilie på Tynset».*

Gjenstander etter Ole Toresen Røe (Utistuhaugen)

Sara Oust var gift med Ole Toresen Røe. Venneforeningen har vært i kontakt med Tove og Arne Haugli som eier gården. Det er mange gamle gjenstander og bøker der, men ingen som kan settes i forbindelse med Ole eller Hans Nielsen Hauge.

Salmebok

Grandum (1988) skriver: «En salmebok som skal ha tilhørt Hans Nielsen Hauge personlig, er oppbevart i Kjerka. Den ble gitt av Embret Godtland i 1983», (s. 306). Embret Godtland er død. Venneforeningen har vært i kontakt med prost Simen Simensen. Han undersøkte saken med Bjørg Skjøtskift, men hun hadde heller ingen informasjon. Venneforeningen var også i kontakt med Trond Steinbakken, styreleder for Tynset Bygdemuseum, men han hadde ikke kjennskap til salmeboka.

Bokgaver til Sara Oust venneforening

Salmebok

Sara Oust venneforening har mottatt en salmebok i gave fra Bersvend Salbu. Den har tilhørt slektningen Sigrid S. Kjærnet. Tittelen er «Psalmebog for Kirke og Hus». Salmeboka ble utgitt i 1891. Den er skrevet av Andreas Hauge som var sønnen til Hans Nielsen Hauge. Andreas holdt preken i Tynset kirke i 1851. Han var den første sekretæren i Det Norske Misjonsselskap.

Andreas Hauge utga sin første salmebok i 1846 og flere etter dette. Han var opptatt av å bevare de gamle salmene. I Store norske leksikon heter det: «I 1865 skrev 73 husfedre i Vrådal til kongen og ba om å få bruke Huges salmebok ved den offentlige gudstjeneste. Problemet var at Landstad nettopp hadde slutført 15 års arbeid med ny salmebok. De fleste menigheter valgte Landstads salmebok, men «de vakte» ønsket Huges. Den inneholdt 633 salmer, ble autorisert 1873 og utkom som *Psalmebok for Kirke og Hus* (1874). Den var autorisert til bruk helt fram til 1941».

Det foreligger ulik informasjon når det gjelder årstall for autorisasjon. På hjemmesiden til Lokalhistoriewiki heter det: «Pietistene ville ha en salmebok med enda større vekt på det subjektivt oppbyggelige. Og da det i 1863 forelå en alternativ pietistisk salmebok utarbeidet av ingen ringere enn presten Andreas Hauge, fikk konflikten et håndfast uttrykk. Huges salmebok var litterært sett meget svakere enn Landstads, men sterke krefter ville ha den autorisert, noe som skjedde i 1871. Menighetene kunne nå velge mellom to nye salmebøker. Alt lå vel til rette for strid og konflikt. Men Huges salmebok bidro bare til å forsinke innføringen av Landstads Kirkesalmebok. Ved begynnelsen av 1900-tallet var den tatt i bruk i så å si alle menigheter». Haugianerbevegelsen endret seg etter Huges død. Den utviklet seg i konservativ retning.

Ifølge Kari Holth (2020) ble det holdt avstemming i Alvdal kirke. 35 ønsket Huges salmebok og 13 ville ha Landstad. Resultatet ble ikke akseptert, og derfor måtte det avholdes en ny. Det ble fortsatt flertall for Huges salmebok.

Bok med dikt om Sara Oust

Venneforeningen mottok en bok fra Signy Røe. Den er skrevet av Embret Eggen, og har tittelen «Kverndalen i Vingelen med Brev og vers frå Bygdom». Boka ble utgitt i 1978. Den inneholder et dikt om Sara. Illustrasjonene er laget av Nelly Røe.

Venneforeningen har også mottatt bøker fra Arne Bakken, Borgny Høisæther og Helge Hognestad.

Minnesteiner

I 1972 ble det reist en minnestein på Oust etter initiativ fra tippoldebarna Nils Røe, Ola Røe samt Oddmund Røe Oust. Sistnevnte drev gården på den tiden. Minnesteinen består av tre deler. Foten er bygd av små, runde steiner som symboliserer hennes venner. Over er det plassert en kvernstein som skal minne om haugianernes nære kontakt med jord og natur. Øverst står det en rundslipt naturstein som uttrykker evighetsperspektivet i deres ånd.

Minnesteinen ved Vingelen kirke ble avduket i 1973. Bronserelieffet er laget av Eystein Vingelsgaard. Motivet forestiller Sara som vandrer med en bok i hånda.

Andre gjenstander

Anno Glomdalsmuseet eier et gammelt maleri av Ousta som er laget av Edmund Ree (1920-2005). Det kan være malt i 1944. Edmund Ree var mye i Nord-Østerdal, inklusive Vingelen. (REE.013).

Takk

Styret i Sara Oust venneforening ønsker å rette en stor takk til Jostein Røe, Cornelia C. (Lia) Molenaar, Erik Tobias Taube og Arild Alander ved Anno Musea i Nord-Østerdalen for god hjelp i forbindelse med kartlegging av møbler og gamle gjenstander. Vi vil også takke eierne av gjenstander som er gitt eller utlånt til museet. Det setter vi stor pris på!

Versjon av november 2025

Ingrid Petronille Røe
(sign)

Vigdis Vingelsgaard
(sign)

1) Litteraturliste avsnitt «Gamle gjenstander og møbler på Oust»

Eggen, E. (1943). «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda», s. 255. 1943.

Eggen, E. (1968). «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda», s. 135 og 165. 1968.

Vingelen Bygdeboknemnd (2006). «Bygdebok Vingelen. Bind 1», s. 298, 500 og 557. 2006.

Andre kilder

Alander, A. Anno Musea i Nord-Østerdalen. E-postkorrespondanse (ikke arkivert) og muntlig kontakt. Norsk institutt for bunad og folkedrakt. E-postkorrespondanse av 03.06.2011 og 20.06.2011.

Røe, J. og Molenaar, C. (Lia). E-postkorrespondanse (ikke arkivert) og muntlig kontakt.

Tandberg, U. Norsk Folkemuseum. E-postkorrespondanse. 13.10.2023.

2) Litteraturliste avsnitt «Gamle gjenstander og møbler på andre gårder og steder i regionen»

Anno Musea i Nord-Østerdalen. DigitaltMuseum (2023). Bok. SMT. 00842.

<https://digitaltmuseum.no/0210211732960/bok>

Anno Musea i Nord-Østerdalen. DigitaltMuseum (2023). Bok. SMT.00823.

<https://digitaltmuseum.no/0210212352932/bok>

Anno Musea i Nord-Østerdalen. DigitaltMuseum (2023). Bok. SMT.00818. Hentet fra

<https://digitaltmuseum.no/0210212352931/bok>

Anno Musea i Nord-Østerdalen. DigitaltMuseum (2023). Bok. SMT.00827. Hentet fra

<https://digitaltmuseum.no/0210212355396/bok>

Anno Musea i Nord-Østerdalen. DigitaltMuseum (2023). Bok. TYB.00815.

<https://digitaltmuseum.no/0210213207879/bok>

Anno Glomdalsmuseet. DigitaltMuseum (2023). Bildende kunst. REE.013.

<https://digitaltmuseum.no/011012978237/ousta-i-vingelen>

Anno Musea i Nord-Østerdalen. DigitaltMuseum (2024). Bok. VMT.00252. Hentet fra

[Bok - Anno Musea i Nord-Østerdalen / DigitaltMuseum](#)

Lokalhistoriewiki (2023). Hentet fra [Hauges salmebok – lokalhistoriewiki.no](https://lokalhistoriewiki.no)

Norsk Folkemuseum DigitaltMuseum (2021). Langpute. NF.1949-0990. [Dynetrek - Norsk Folkemuseum / DigitaltMuseum](#)

Norske sølvstempler (2024). Hentet fra https://solvstempler.no/litt_om_stempler.html

Store norske leksikon (2022). Hentet fra https://nbl.snl.no/Andreas_Hauge

Wikipedia (2020). https://nn.wikipedia.org/wiki/Psalmebog_for_Kirke_og_Hus

Eggen, E. (1978). «Kverndalen i Vingelen med Brev og vers frå Bygdom». 1978.
Grandum, B. (1988). «Tynset bygdebok. Bind IV. Utvandring, utmark, kjerke, kommune», s. 306. 1988.
Holth, K. (2020). «Menighetsbladet Alvdal. Nr 1/2020. Årgang 70». 2020.
Nordeng, J. (2020). «Neby og hematesia 1700 og 1800 tallet. Artikkelsamling». 2020.
Ravnåsen, Sigbjørn (2002). «Ånd og hånd. Hans Nielsen Hauges etikk for ledelse og næringsliv», s. 115. 2002.
Riiser Gundersen, T. (2022). «Haugianerne. Enevelde og undergrunn», s. 37. 2022.
Salbu, S. «Haugianismen og dens innflytelse på kristenlivet i Nord-Østerdalen». Familien er ikke kjent med når artikkelen ble skrevet, men kanskje mellom 1955-1960.
Spangen, A. (2019). «Dekorasjonsmaling i Nord-Østerdalen og Røros-bygdene». 2019.
Streitlien, Ivar A. (1972). «Tynset Bygdebok, bind I», s. 589. 1972.

Andre kilder

E-postkorrespondanse

Amundsen Bugge, Arne. Universitetet i Oslo. 10.06.2022 og 03.12.2022.
Haugen Hol, Bjørn Sverre. Norsk Folkemuseum. 23.09.2022 og 06.12.2022.
Jordet, Brit Jorunn. 02.11.2022 og 17.01.2024.
Nordeng, Jan Inge. 06.10.2022.
Reitan, Ingeborg. 28.06.2021.
Ryen Vingelsgaard, Brit. 27.02.2022.
Skjøtskift, Bjørg. 19.10.2022.

Spangen, Amund. 21.11.2023.
Taube, Erik Tobias. Anno Musea i Nord-Østerdalen. 12.02.2024 og 14.02.2024.
Østgård, Steinar. 14.08.2020.

Muntlig kontakt

Alander, Arild
Haugli, Tove
Hogstad, Lars
Jordet, Brit Jorunn og Christen
Løkken Gellein, Trond
Ryen Vingelsgaard, Brit
Schwartz, Reidar
Simensen, Simen
Steinbakken, Trond
Østgård, Torgrim